

ВІДГУК

**офіційного опонента – доктора юридичних наук,
професора Мельника Костянтина Юрійовича на дисертацію Куценко
Тетяни Рудольфівни на тему: «Суддя як спеціальний суб'єкт трудового
права», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії у галузі
знань 08 Право за спеціальністю 081 Право**

1. Актуальність теми дисертаційного дослідження.

Протягом тривалого часу точиться жвава дискусія щодо того, чи є суддя суб'єктом трудового права? Існують дві діаметрально протилежні точки зору. Одні вчені вважають, що судді, зважаючи на їх особливий правовий статус, не є суб'єктами трудового права, адже існує особливий порядок відбору, призначення на посаду та позбавлення статусу судді, а інші переконують, що на суддів розповсюджуються норми трудового права, адже відповідно до статті 3 Кодексу законів про працю України «законодавство про працю регулює трудові відносини працівників усіх підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, виду діяльності і галузевої належності, а також осіб, які працюють за трудовим договором з фізичними особами». Отже питання чи є суддя повноцінним суб'єктом трудового права залишається не вирішеним у юридичній науці.

У своєму дисертаційному дослідженні Куценко Тетяна Рудольфівна намагається довести, що суддя є спеціальним суб'єктом трудового права і що трудовим правам судді як спеціального суб'єкта трудового права, притаманні такі ознаки, як: а) просторова та часова обмеженість трудових прав та обов'язків суддів; б) спеціальні підстави виникнення трудових прав та обов'язків суддів; в) спеціально визначений порядок захисту трудових прав та свобод суддів; г) диференційоване правове регулювання трудових прав суддів (с.17). Виходячи з цих ознак, у роботі детальним чином характеризуються особливості сучасного стану правового регулювання трудової діяльності судді, права та обов'язки судді як спеціального суб'єкта трудового права, обмеження і заборони стосовно трудової діяльності суддів, зміст юридичних гарантій реалізації трудових прав судді як спеціального

суб'єкта трудового права, тощо. Саме акцент на вказаних проблемних аспектах трудової діяльності суддів, дозволив здобувачці винести на захист актуальне та своєчасне дисертаційне дослідження на тему: «Суддя як спеціальний суб'єкт трудового права», результати якого, будуть, без сумніву, корисними для вирішення теоретичних та практичних проблем у відповідній сфері суспільних відносин.

Нормативно-правову основу дослідження становлять: Конституція України, міжнародно-правові акти, закони України, акти Президента України та Кабінету Міністрів України, а також підзаконні нормативно-правові акти, які регулюють трудові відносини судді. Емпіричну базу дослідження становлять узагальнення практичного застосування норм закону та підзаконних нормативно-правових актів, суддівська практика, політико-правова публіцистика, довідкові видання.

2. Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, які сформульовані в дисертації, підтверджені теоретичною та методологічною базою дослідження, критичним аналізом та узагальненням наукових праць, комплексним аналізом законодавства й міжнародної практики в цій сфері.

У дисертації чітко виділені об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження є суспільні відносини, які виникають в процесі трудової діяльності судді як спеціального суб'єкта трудового права. Предметом дослідження є суддя як спеціальний суб'єкт трудового права.

Аналіз рецензованої дисертації дає змогу стверджувати, що в результаті проведеного дослідження авторка досягнула визначеної мети й виконала поставлені завдання. Причому сформульовані висновки та пропозиції є досить аргументованими й оригінальними, відповідають вимогам сьогодення та можуть бути застосовані на практиці.

3. Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є дійсно одним із перших комплексних

досліджень правового статусу судді як суб'єкта трудового права. У результаті дослідження сформульовано ряд наукових положень і висновків, запропонованих особисто здобувачкою. До найбільш значущих належать:

- вперше запропоновано Концепцію вдосконалення правового регулювання трудо-правового статусу суддів, мета якої полягає у вдосконаленні правового регулювання трудової діяльності суддів шляхом забезпечення реалізації суддею своїх трудових прав та інтересів та створення необхідних правових механізмів для захисту таких прав та системне правове розв'язання існуючих в цій сфері проблем (с.17);

- відмічено, що на сьогодні нормативно-правову базу, яка забезпечує регулювання трудових правовідносин з суддями складають різні нормативно-правові акти які мають різну юридичну силу. Механізм забезпечення та регулювання трудової діяльності суддів складають загальні та спеціальні норми права. Однак, на даний час, правова система не може повною мірою забезпечити регулювання трудової діяльності суддів, що створює низку правових прогалин та недоліків які слід усунути. Наголошено, що для того, щоб дослідити та проаналізувати особливості правового регулювання трудової діяльності суддів слід розглянути не тільки норми чинного національного законодавства України, а й головні міжнародно-правові стандарти та положення регулювання праці суддів (с.78);

- зауважено, що саме дисциплінарна відповідальність забезпечує належне виконання суддями своїх трудових обов'язків, дотримання правил етики та поведінки, також ефективну професійну діяльність. Дисциплінарна відповідальність судів, як спеціального суб'єкта трудового права є особливим видом юридичної відповідальності яка має свою специфіку, зумовлену особливістю правової природи професійної діяльності суддів. Саме цей вид відповідальності забезпечує притягнення осіб, які займають суддівські посади, до відповідальності за порушення законодавства про працю (с.140).

Цікавим є зроблений авторкою висновок, що на даний час у вітчизняному законодавстві відсутній інститут матеріальної відповідальності суддів, як спеціальних суб'єктів трудового права. Дисертантка відмічає, що судді, як працівники, мають спільні риси із загальною матеріальною відповідальністю, яка застосовується до звичайними працівниками. Проте спеціальним правовий статус суддів вимагає спеціальної процедури притягнення до матеріальної відповідальності саме суддів, а не державу. Відсутність інституту матеріальної відповідальності суддів в законодавстві призводить до того, що судді не несуть жодної майнової відповідальності за порушення норм трудового законодавства. А на даний час законодавець визначає лише можливість відшкодування шкоди за рахунок держави, що є неприпустимим.

Дисертанткою констатовано, що реформування судово-правової системи, яка повинна мати на меті вирішення багатьох кризових явищ в сфері трудової діяльності суддів необхідно зосередити саме на забезпеченні та захисті трудових прав та інтересів суддів. Дану мету, за словами авторки, можливо досягти лише за умов послідовного та комплексного реформування судових органів влади. Реформування повинно включати всі актуальні проблеми реалізації та захисту трудових прав працівників суду та суддів. З урахуванням даної необхідності виникає потреба в розробці та прийнятті Концепції удосконалення правового регулювання трудо-правового статусу суддів (с.175) тощо.

Таким чином, роботі притаманна наукова новизна, порушено низку невисвітлених вітчизняною юридичною наукою проблем, розв'язання яких дозволить якісно покращення теоретико-правової характеристики судді як спеціального суб'єкта трудового права.

4. Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає у тому, що вони можуть бути використанні у: науково-дослідній сфері – для подальшого дослідження теоретичних та практичних проблем правового регулювання трудо-правового статусу судді як спеціального суб'єкта

трудового права; правотворчості – для розробки нових та внесення змін і доповнень у діючі нормативно-правові акти, які врегульовують правовий статус суддів в системі українського судочинства; правозастосовній діяльності – з метою вдосконалення практики використання положень законодавства що регулює порядок здійснення трудової діяльності суддів як спеціального суб'єкта трудового права; у навчальному процесі - положення й висновки, зроблені в дисертації, можуть бути використані під час вивчення таких наукових дисциплін як: «Судочинство України», «Трудове право» та у процесі підготовки та внесення змін до робочих програм і планів, при підготовці підручників, навчальних посібників та іншої наукової періодики, наукових конференціях та диспутах, науково дослідній роботі студентів.

5. Повнота викладення наукових положень, висновків і результатів в опублікованих працях. Основні результати дисертації, висновки та пропозиції знайшли відображення у чотирьох наукових статтях, опублікованих у фахових наукових виданнях України, одній статті – у науковому періодичному виданні іншої держави, а також у трьох тезах доповідей і повідомлень на науково-практичних конференціях.

6. Відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертація Куценко Тетяни Рудольфівни відповідає спеціальності 081-Право та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, пп. 6, 7, 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

Зміст та структура дисертаційної роботи відповідають меті та завданням. Робота складається із анотації, вступу, трьох розділів, що логічно поєднані у 10 підрозділів, висновків, списку використаних джерел,

додатків. Загальний обсяг дисертації становить 232 сторінки, з яких основного тексту – 211 сторінок. Список використаних джерел складається із 190 найменувань і займає 18 сторінок. Висновки дисертації відповідають поставленим завданням.

7. Дискусійні положення дисертаційної роботи.

За результатами розгляду роботи потрібно також звернути увагу дисертантки на такі дискусійні положення:

1. Так, на нашу думку, в контексті представленої проблематики авторці варто було вказати як співвідносяться норми трудового права та адміністративного права щодо правового регулювання праці суддів та визначення їх правового статусу. Адже в науковій літературі з цього приводу точиться досить жвава дискусія, і прибічників обох підходів – не мало. Тому хотілося б почути власні думки авторки з цього приводу.

2. Заслуговує на увагу те, що в рамках Розділу 2 дисертаційного дослідження дисертанткою було вирішено цілу низку важливих завдань, зокрема: сформульовано перелік прав та обов'язків судді як спеціального суб'єкта трудового права; охарактеризовано обмеження і заборони стосовно трудової діяльності суддів; розкрито зміст юридичних гарантій реалізації трудових прав судді як спеціального суб'єкта трудового права; визначено особливості дисциплінарної та матеріальної відповідальності судді як спеціального суб'єкта трудового права. Тетяна Рудольфівна також зробила низку цікавих з теоретичної та практичної точки зору висновків. Однак, на мою думку, наукова праця тільки б виграла, якби авторка виокремила особливості процесу відбору та призначення на посаду судді, адже це також є важливим елементом для набуття ними відповідного правового статусу.

3. Доволі цікавою та інноваційною, на сучасному етапі реформування національного законодавства, є пропозиція авторки «доповнити Закон України «Про судоустрій і статус суддів» від 02.06.2016 року №1402-VIII статтею, де "буде визначено право суддів на організацію та проведення професійних страйків та мітингів»(с.114 дослідження)далі

йдеться у яких випадках та за яких умов це можливо. Хотілося б під час дискусії більш детально почути позицію авторки з цього приводу, а саме як повинна бути організована робота відповідних органів, та як це вплине на право громадян на судовий захист.

4. Цікавим є те, що здобувачкою було запропоновано розробити Концепцію вдосконалення правового регулювання трудо-правового статусу суддів, метою якої є вдосконалення правового регулювання трудової діяльності суддів шляхом забезпечення реалізації кожного окремого судді трудових прав та інтересів та створення необхідних правових механізмів для захисту таких прав та системне правове розв'язання існуючих в цій сфері проблем (с.175). Вважаю, що даний висновок мав би більше практичного значення якби у додатках до дисертації здобувачка запропонувала саме проєкт цієї Концепції або хоча б його структуру.

5. Більш детального опрацювання потребує зарубіжний досвід правового регулювання статусу судді як спеціального суб'єкта трудового права, адже авторка чомусь приділила увагу лише Європейським державам, залишивши по за своєю увагою такі країни, як США, Великобританія, Канада, та багато інших.

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що наведені вище критичні зауваження та рекомендації стосуються дискусійних питань, певної неповноти та непослідовності розгляду окремих положень дисертації і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження, яке має науково-теоретичне і практичне значення, містить наукові висновки, нові підходи до вирішення конкретного наукового завдання, що полягає у характеристиці судді як спеціального суб'єкта трудового права.

8. Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам.

Аналіз тексту дисертації свідчить про відсутність порушення автором вимог академічної доброчесності. У роботі наявні посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримано вимоги норм законодавства про авторське право; надано

достовірну інформацію про результати наукової діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

На підставі викладеного можна зробити висновок, що дисертаційне дослідження Куценко Тетяни Рудольфівни на тему: «Суддя як спеціальний суб'єкт трудового права» є завершеною працею, повністю відповідає вимогам спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її авторка заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – «Право».

Офіційний опонент:
завідувач кафедри трудового
та господарського права факультету №2
Харківського національного університету
внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор

Костянтин МЕЛЬНИК